

Mer kraft, retning og fart for fremtidens utfordringer

Mario Draghi har denne høsten levert en rapport som tar for seg Europas konkurranseevne i en stadig skarpere rivalisering med Kina og USA.

AV MARI SUNDLI TVEIT, ADMINISTRERENDE DIREKTØR I FORSKNINGSRÅDET | PUBLISERT 10. OKT. 2024 | OPPDATERT 18. MARS 2025

Eu-flagg med grønn natur i bakgrunnen

[Denne saken ble først publisert i Dagens perspektiv 8.10.2024](#)

Når EU diskuterer fremtidens konkurranseevne for Europa snakker de om helt andre grep enn de vi tar i Norge – selv om problembeskrivelsen er den samme. Men Norge er nok enda mer avhengig av en enkelt sektor enn resten av Europa, og det kan gå riktig galt dersom vi ikke forbereder oss raskt nok på en annen virkelighet. Vi trenger mer kraft, retning og fart hvis vi skal være rustet til å møte morgendagens utfordringer.

Rapporten tegner et utfordrende bilde for Europa, om man ikke tar grep for å styrke konkurranseevnen. Europa sliter spesielt med å hevde seg innen de digitale teknologiene og de nye næringene som springer ut av ny teknologi. Europa er fortsatt sterke innen tradisjonelle industrier, grønn energi og miljøteknologi, men også her er posisjonen under sterkt press. Kina øker for eksempel sine markedsandeler innen elektriske biler kraftig.

Helhet

Draghi foreslår en styrking av den banebrytende nysgjerrighetsdrevne forskningen gjennom det europeiske forskningsrådet ERC. Blant annet foreslår han egne ordninger for særlig eksellente forskningsinstitusjoner, og at disse forskningsinstitusjonene skal bidra til teknologi-overføring, etablere start-ups og samarbeid med næringslivet.

Dette er en utfordring som vi kjenner godt fra Norge. Vi må fremover i enda større grad klare å se helheten og samspillet mellom grunnleggende forskning, uttesting, oppskaleringer og bedriftsetableringer. I Forskningsrådet jobber vi fortløpende med nye løsninger for å få resultatene fra den grunnleggende forskningen raskere i bruk i alle deler av samfunnet. Koblingen mellom akademia og næringsliv må styrkes, slik at den banebrytende forskningen som gjøres på universitetene i enda større grad bidrar til økt konkurranseevne. Et slikt samarbeid vil gi viktig kraft til den helt nødvendige omstillingen som ligger foran oss.

Tre prosent

Draghi peker på at manglende evne til å nå målet om at tre prosent av BNP skal gå til FoU er en viktig årsak til at Europa sakker akterut. Europa har også for få verdensledende akademiske miljøer med de beste forskerne og det beste utstyret. Europeiske institusjonene har ikke attraktive arbeidsvilkår, er for byråkratiske og for lite omstillingsdyktige. De akademiske miljøene har dessuten for svake koblinger til næringslivet. Europa klarer heller ikke skalere opp lovende teknologibedrifter ofte nok og fort nok til at potensialet blir realisert.

Faren med en slik utvikling er at Europa, og Norge, låser seg fast i tradisjonelle eller mindre avanserte næringer og dermed ikke evner å få frem det nye høy-produktive næringslivet vi trenger for fremtiden. I Norge kjenner vi dette fra olje og gasssektoren. Det er vanskelig å rekruttere gode hoder for nye og lovende bransjer som ikke er like lønnsomme på kort sikt.

Dreie innsatsen

Draghi mener at Europa må satse mer på å utvikle fremragende forskningsmiljøer og gjøre det som en helt sentral satsing for EU. Av de konkrete tiltakene for å forbedre det europeiske systemet for forskning og innovasjon er det første å reformulere design og mål i EUs rammeprogram for forskning. Han mener det er behov for en kraftfull satsing på å ta igjen det tapte innen digitale teknologier og sikre at kunnskapen blir tatt i bruk gjennom samspill og åpen tilgjengeliggjøring av forskningsresultater. Europa må også utvikle kapital og investormiljøer som har insentiver og muligheter til å investere i unge, lovende teknologibedrifter.

Dette vil dreie finansieringen i større grad mot innovasjon og teknologier som er viktige for Europa. En slik dreining må sees i sammenheng med forslaget om å lage en European Research and Innovation Action Plan som skal styrke de strategiske prioriteringene og samarbeidet på europeisk nivå. Dette vil kunne være til fordel for norske forskningsmiljøer, som er sterke på de prioriterte områdene i EU. Det kan også bety en innsnevring av hvilke temaer rammeprogrammet finansierer slik at vi i større grad selv må finansiere de områdene som faller utenfor. Følgen for Norge må være at vi blir flinkere til å se finansiering fra Norge og EU i sammenheng, og bli flinkere til å prioritere innsatsen slik at vi kan hevde oss på de områdene EU prioriterer.

Det norske systemet

I arbeidet med den kommende stortingsmeldingen om forskningssystemet må regjeringen tenke gjennom mange av de utfordringene som Europa står overfor og de tiltakene som foreslås på europeisk nivå. Meldingen må legge vekt på hvordan vi bygger et norsk forskningssystem som svarer på de samme utfordringene som Europa som helhet står overfor og hvordan vi utvikler det norske systemet slik at vi kan hevde oss i et mulig endret europeisk landskap. Også for Norge vil et velutviklet forsknings- og innovasjonssystem være forutsetningen for produktivitet og velferd.

Den svenske regjeringen foreslo nylig å øke de offentlige ressursene til forskning og innovasjon med 6,5 milliarder kroner i årene fram til 2028. Begrunnelsen er den samme som i EU, man trenger eksellent forskning og innovasjon for å øke konkurransekraften og den økonomiske veksten. Sverige bruker allerede 3,57 prosent av BNP til FoU. I Norge utgjør FoU som andel av BNP 1,56 prosent.

Mario Draghi har beina solid plantet i dagens europeiske virkelighet, og analysen er treffende også for Norge. For oss i Forskningsrådet gir rapporten svært viktige innspill til hva som kreves av oss som forskningsfinansør og forskningspolitisk rådgiver fremover, og den danner et viktig bakteppe for vårt arbeid med å videreutvikle våre ordninger. Norge trenger kraft, fart, retning og koblinger hvis vi skal styrke konkurranseevnen og få frem de løsningene vi trenger for å møte fremtidens utfordringer.

Meldinger ved utskriftstidspunkt 28. juni 2025, kl. 18.19 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.